

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001

„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

MEDIJŲ MENO BENDROSIOS PROGRAMOS

ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijas parengė:

prof. dr. Rimantas Plungė, prof. dr. Titas Petrikis

Turinys

1. Naujojo turinio mokymo rekomendacijos.....	2
2. Veiklų planavimo pavyzdžiai.....	9
2.1. III gimnazijos klasė	9
2.2. IV gimnazijos klasė	15
3. Skaitmeninės mokymo priemonės	21
3.1. III gimnazijos klasė	21
3.2. IV gimnazijos klasė	22
4. Literatūros ir šaltinių sąrašas.....	22
4.1. III gimnazijos klasė	23
4.2. IV gimnazijos klasė	23
5. Užduočių pavyzdžiai.....	23
5.1. III–IV gimnazijos klasės	23
5.1.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas (A).	23
5.1.2. Medijų meno supratimas ir vertinimas (B).....	25
5.1.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas (C)	26
5.1.4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija (D).	27

1. Naujojo turinio mokymo rekomendacijos

Šiame skyrelyje aptariami metodai ir būdai, kaip mokyti dalyko naują turinį, įtrauktą į menų istorijos bendrąją programą (toliau BP). Siekiant susieti pateikiamas mokymosi turinio įgyvendinimo rekomendacijas su BP, numeruojant nurodomas atitinkamas BP mokymosi turinio srities ir temos numeris. Planuojant mokymosi veiklas reikėtų atkreipti ypatingą dėmesį į individualius vaiko poreikius, gebėjimus ir galimybes, mokymosi medžiagos ir metodų pagalba stengtis – padėti įsisavinti medijų meno dalyko programos turinį, teikti praktinių patarimų kaip galima būtų jį įgyvendinti. Pirmajame skyriuje aprašoma dalyko paskirtis. Nagrinėjamas medijų meno fenomenas, jo svarba individui, bendruomenei, visuomenei, savaiminė ir ugdomoji vertė, medijų meno disciplinos paskirtis. Antrajame skyriuje aprašyti medijų meno dalyko tikslas ir uždaviniai ugdymo pakopose. Trečiasis skyrius aprašo medijų meno sąsajas su bendrosiomis kompetencijomis. Ketvirtajame ir penktajame skyriuose aprašomos medijų meno pasiekimų sritys (kūryba, medijų meno reiškinių ir kontekstų pažinimas) ir koncentro mokinių medijų meno pasiekimų raida pagal sritis. Šeštajame skyriuje išdėstytas rekomenduojamas mokymosi turinys.

Medijų meno programa yra skirta ugdyti kūrybingą, savarankišką, kritiškai mąstančią, kultūrinėms ir šiuolaikinių medijų transformacijoms, šiuolaikinio pasaulio iššūkiams ir galimybėms pasiruošusią asmenybę. Medijų meno programa yra orientuota ne į vienakryptį, bet į interaktyvų ugdymą, bei ugdymosi galimybių plėtrą. Dalykas yra skirtas ne tik medijų meno mokymui, bet kūrybinio medijų lauko tyrimams ir kūrybinių potyrių vystymui. Tokiu būdu mokinys gali patirti medijų meno reikšmę, kontekstus „iš vidaus“, formotis vertybines nuostatas ar jas įgyvendinti sukuriant paveikius medijų meno kūrinius, produktus ir (ar) daugiasluoksnes medijų aplinkas. Mokiniam turi būti sudaryta proga patirti „medijų posūkį“, naujai pažvelgti į pasaulio suvokimą medijų kontekste, patirti ir kūrybiškai interpretuoti medijų meno paradigmą prigimtį. Atsižvelgiant į dinamiškus medijų meno transformacijos kontekstus, formuojami medijų meno ugdymo tikslai ir uždaviniai bei šios pasiekimų sritys: Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas, Medijų meno supratimas ir vertinimas, Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas, Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija.

Dalyko mokymosi metu laikomasi nuostatos, kad visybiškas ugdymas(is) yra galimas tik tuomet, kai mokinys turi galimybę medijų meno kūrybos, veiklos būdus patirti betarpiškai, iš pirmojo asmens pozicijos. Praktinis patyrimas rodo, kad vien studijos be įsitraukimo, dalyvavimo ir refleksijos yra visai neefektyvus, nesuteikiančios mokiniams nei teorinio pagrindo, nei praktinės naudos, nei taikymo medijų meno saviraiškos patyrimo, todėl nėra prasmingos. Šiuolaikinis medijų menas yra daugiasluoksnis, įvairialypis, technologizuotas, apimantis daugybę įvairių formų ir saviraiškos krypčių. Medijų menas apima vaizdo, garso ir taktilinius raiškos elementus.

Šiuolaikinis medijų menas apima įvairiapusę raišką – vizualinį meną (fotografiją, videografiją, kompiuterinę grafiką ir kita), garso meną (garso dizainą, garso įrašus ir jų elementų apdorojimą, muzikos kūrimą), dramaturgiją (aktorstė ir scenarijai), technologijas (įvairių fizinių aplinkos skaitmeninių jutiklių panaudojimas) sudėtingus integralius medijų meno kūrybinius sprendimus - interaktyvų meną, judančių vaizdų meną (judžiai), garso meną, (skaitmeninį meną, radio meną, tinklo meną, robotų meną, virtualų meną ir daug ką kita, todėl turi būti studijuojamas įvairiapusių kontekstuose pagrindinį dėmesį skiriant saviraiškai ir tikslingam technologijų taikymai asmeninėms idėjoms perteikti. Svarbu konstatuoti, kad technologijų raida šiuolaikiniame pasaulyje yra ypatingai dinamiška, todėl medijų meno pamokose svarbu mokinius supažindinti ne tik su atskiromis technologijomis, bet ir jų vystymosi tendencijomis bei ateities perspektyvomis, jų (technologijų) taikymo kūrybinėje saviraiškoje galimybėmis.

Medijų meno pamokose turi būti laikomasi logiškumo, nuoseklumo, kontekstualumo ir integralumo principų. Tai suponuoja, kad užduočių sudėtingumas turi būti didinamas nuosekliai, asmenybė turi būti skatinama įgyvendinti vis originalesnes kūrybines idėjas, mokymosi, studijų ir kūrybinio proceso metu logiškai taikomos medijų meno technologijos. Medijų menas ir jo kūrybiniai procesai dažnai yra

kompleksiški, sudėtingi, todėl Medijų meno dalyko medžiaga analizuojama, mokamasi, studijuojama, kūrybinės užduotys turi būti atliekamos individualiai ir grupėmis. Tokio būdu (užduotis atliekant individualiai, grupėmis, kūrybiniais kolektyvais) galima ugdyti, lavinti mokinių gebėjimus dalintis vaidmenimis, ugdyti bendradarbiavimo, darbo kūrybinėse komandose kompetencijas. Kuriant kartu sudaromos sąlygos diskutuoti, reikšti skirtingas nuomones, kas padeda ugdyti(s) bendradarbiavimo kultūrą, socialines kompetencijas, socialinį intelektą, bet tuo pat metu ir kritinį mąstymą.

Medijų meno dalyke labai svarbus ir organizacinių, vadybinių kompetencijų ugdymas(sis), nes šiuolaikinis pasaulis yra sudėtingas, daugiasluoksnis, o medijų menas, medijų produkcija (komercializuotos medijų meno formos) yra šiuolaikinio pasaulio atspindys. Medijų kūryba apima ir vadybinių procesų grandinę – nuo idėjos iškėlimo, prieš-produkcijos, produkcijos, post-produkcijos, dažnai platinimo ir medijų kūrinio ir (ar) produkto palaikymo. Tokia medijų meno specifika reikalauja ne tik kūrybinių sumanymų iškėlimo, technologijų taikymo įgyvendinant kūrybinius sumanymus, bet resursų planavimo, numatymo, paskirstymo patirties.

Sėkmingam Medijų meno dalyko realizavimui turi būti sukurtos ir tinkamos sąlygos – būtina medijų ar universali kūrybos studija (pageidautinos fotografijos, videografijos, kompiuterinės grafikos, garso studijos) tinkama techninė, programinė įranga. Mokykloje turi būti kaupiama kokybiška literatūra šiuolaikinių medijų, medijų meno ir komunikacijos temomis.

Kadangi šiuolaikinės medijos, medijų menas yra santykinai naujos kūrybos, veiklos sferos šiuolaikinėje kultūroje ir edukacijoje reikia skirti nemažą dėmesį pedagogų kvalifikaciniam pasirengimui.

Medijų meno dalyko programoje formuluojami tokie pagrindinio ugdymo uždaviniai. Siekiama kad mokiniai:

- Patirtų kūrybos poreikio patenkinimą ir džiaugsmą, realizuoja skirtingas savo asmeninio identiteto puses; plėtoja, išreiškia savo idėjas medijų meno raiškos priemonėmis ir technologijomis.
- Realizuotų bendravimo ir bendradarbiavimo poreikį, ugdo(si) veikimo kartu gebėjimus, dalinasi savo kūrybinės veiklos rezultatais atskleisdami savitus individualizacijos bruožus ir asmenybės brandą.
- Plėtotų savitus kultūrinio identiteto aspektus, sąmoningai renkasi medijų kultūros patirtis ir plečia savo sociakultūrinį akiratį.;
- Ugdytusi vidinį aukštosios kultūros patirties poreikį, kad suprastų medijų kultūros formų polifoniškumą, plėtotų meninį skonį, suprastų, analizuotų, paaiškintų savo estetiškas patirtis.
- Plėtotų įgytus gebėjimus atpažinti, analizuoti, vertinti medijų meno kūrinius; suprasti, paaiškinti jų (kūrinių) socialinius ir kultūrinius kontekstus.
- Puoselėtų pagarbą savo šalies kultūrinėms tradicijoms, gebėtų plėtoti ir jas praturtinti savo medijų kūryba užtikrinant unikalios kultūros tęstinumą, realizuotų poreikį dalyvauti kultūriniame gyvenime.
- Patirtų, suprastų, atskleistų šiuolaikinės kultūros, subkultūrų daugiasluoksniškumą; atpažįsta ir identifikuoja kitų kultūrų medijų meno aspektus, ugdomi pagarbą ir toleranciją.
- Analizuotų, suprastų, paaiškintų technologinio determinizmo svarbą medijų meno prigimčiai ir raiškai, suprastų.

Atsižvelgiant į mokinių raidos ypatumus, dalyko vietą mokymo programose, Medijų meno dalyko turinį ir pasiekimų aprašus, veiklos ir metodai metodinėse rekomendacijose pateikiami dviejų klasių koncentru.

Strateginiai Bendrųjų programų gairių uždaviniai – tai į mokinių kompetencijas orientuotas ugdymas. Išskiriamos šios bendrosios kompetencijos: (1) pažinimo kompetencija; (2) socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija; (3) kūrybinė kompetencija; (4) pilietiškumo kompetencija; (5) kultūrinė kompetencija; (6) komunikavimo kompetencija; (7) skaitmeninė kompetencija. Toliau aprašoma, kaip minėtos kompetencijos susijusius su mokinių medijų meno ugdymu, ir kaip medijų menas galėtų prisidėti ugdant išvardintas mokinių kompetencijas.

Pažinimo kompetencija. Per medijų meno pamokas pažinimo kompetenciją mokiniai ugdomi įgydami žinių apie medijų meną, atpažindami medijų meno raiškos ypatumus, analizuodami kūrinius ir kritiškai juos vertindami. Medijų meno pamokų metu mokiniai identifikuoja ir atpažįsta saviraiškos poreikius. Pamokų metu svarbus ne tik dalykinis pasirengimas, bet ir savęs atskleidimas – tenkinami mokinių intelektualiniai ir emociniai poreikiai. Pamokų metu mokiniai susipažįsta su profesionalia terminologija, praplečia savo kalbinį aparatą, naudoja naujas žinias analizuodami, tirdami ir kritiškai vertindami medijų meno aplinkas. Mokiniai susipažįsta su medijų tyrimo pagrindais, įsisavina kiekybinių ir kokybinių tyrimų skirtumus, išmoksta tyrimo duomenų pagrindu ginti savo nuomonę ir diskutuoti kontekstus. Toks medijų tyrimo pagrindų taikymas formuoja kognityvinius, analitinius mokinių gebėjimus, parengia juos nuolat kintančios realybės pažinimui ir valdymui. Studijuodami medijų meną, jo įvairovę mokiniai įgyja bendrosios kultūros žinių, supranta jos formų įvairovę.

Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Drauge kurdami, analizuodami, diskutuodami, sprenddami kūrybines problemas mokiniai vysto bendravimo ir bendradarbiavimo gebėjimus. Dalindamiesi idėjomis, suvokimu mokiniai mokosi suprasti vienas kitą, diskutuoti, ieškoti kompromisų, lavinasi empatiją ir toleranciją.

Medijų meno dalyko studijos plečia žmogaus socialumą, kultūros ir subkultūros vienovės suvokimą. Meninė savi refleksija, savo kūrybinių rezultatų pozicionavimas, medijų kūrinių analizė ir suvokimas, vysto kultūrinius, socialinius, psichologinius (pvz., identiteto formavimo) gebėjimus.

Medijų kūryba veikia kaip asmenybės emocinės ir elgesio savireguliacijos būdas, nes dažnai medijų kūriniuose galima reflektuoti save - tokiu būdu demonstruojamos vertybinės nuostatos. Kurdami medijų meno kūrinius mokiniai mokosi pasiskirstyti, įgyvendinti priimtus vaidmenis ir suprasti priimtą atsakomybę. Mokiniai medijų meno dalyko metu ugdomi organizuotumo gebėjimus – iškelia tikslus, numato uždavinius, tikslingai numato ir surenka resursus, įgyvendina ir pristato savo kūrinius. Veiklos planavimas, sunkumų įveikimas, motyvuoja mokinius tobulėti ir asmeninėje ir būsimoje profesinėje veikloje.

Medijų meno kūrimas moko mokinius atsakingai, tikslingai naudoti techninius ir programinius įrankius, suprasti jų teikiamą naudą ir keliamas rizikas. Medijų kūriniuose mokiniai susipažįsta su tinkama gyvensena, išmoksta valdyti sveikos gyvensenos rizikas.

Kūrybiškumo kompetencija. Medijų meno ugdymas su kūrybiškumu visų pirma siejasi per kūrybines veiklas – medijų meno kūrinių kūrimą ir asmens audiovizualinės saviraiškos realizavimą. Medijų meno kūryba prasideda nuo nuostatų (pripažinti savo kūrybinius gebėjimus, būti atviram įvairioms saviraiškos formoms, išsakyti savo sumanymus, suprasti kūrybą kaip svarbią ir prasmingą veiklą), gebėjimų (orientuotis probleminėje situacijoje, išvelgti problemas, savarankiškai mąstyti, kelti naujas idėjas, rasti savitus, originalius sprendimo būdus, įgyvendinti kūrybines idėjas, įvertinti kaip pavyko įgyvendinimas); žinių ir supratimo (kaip vyksta kūrybinis procesas, kokie medijų meno kūrybiniai etapai, kokios raiškos priemonės yra tikslingos, techninių sprendimų pasirinkimą, resursų numatymą) indentifikavimo ir realizavimo.

Medijų meno dalykas yra sukurtas, kad mokiniai galėtų realizuoti savo kūrybines galias – identifikuoti probleminius – kūrybinius klausimus, surinkti ir įvertinti reikalingą informaciją, kelti paradoksalias ir prieštaringas idėjas, numatyti ir pagrįsti kūrybinius sprendimus, įvertinti sėkmes, nesėkmes ir numatyti racionaliausius veikimo būdus. Kūrybiškumas Medijų meno dalyke atsiskleidžia ir pristatant savo kūrybinius pasiekimus, juos diskutuojant ir reflektuojant.

Pilietiškumo kompetencija. Medijų meno dalyko metu pilietiškumo kompetencija ugdoma per atskiras temas, kūrinius, jų turinį ir simbolinę galią. Pamokų metu mokiniai yra mokomi identifikuoti meninius sprendimus, ideologinius aspektus ir propagandines žinutes. Medijų meno dalyko metu mokiniai ugdomi gebėjimą atpažinti, analizuoti pilietiškus, patriotinius, kultūrinius ir socialinius medijų meno aspektus.

Mokiniai pamokų metu yra mokomi ne tik naudotis savo teisėmis saviraiškai, bet ir gerbti bei suprasti kitų teises, tame tarpe ir autorines. Dalyko metu ugdoma pagarba, supratimas apie autorines bei gretutines teises, jų reikšmę, etiško, legalaus kūrinį ir jų įrašų panaudojimo svarbą.

Medijų meno kūriniai padeda mokiniams suprasti jo vaidmenį visuomenės struktūroje, vertinti teigiamas visuomenės transformacijas, elgtis pilietiškai ir pastebėjus negeroves ar problemas spręsti jas ir medijų meno raiškos priemonėmis. Medijų meno dalyko metu ugdoma pagarba savo šaliai, kultūrai. Mokiniai bendruomeniškai ir atsakingai prisideda prie klasės, mokyklos renginių (ypač susijusių su Valstybės šventėmis, Lietuvos kultūrinėmis tradicijomis) organizavimo, dalyvavimo, medijų meno produktų demonstravimo.

Kultūrinė kompetencija. Medijų meno pamokose kultūrinės kompetencijos yra tobulinamos kultūriniu išprusimu (kultūrinės žinios), kultūrine raiška (gebėjimai ir įgūdžiai) ir kultūrine savimone (vertybinės nuostatos). Pamokų metu mokiniai mokosi kurti, analizuoti, vertinti medijų meno kūrinius kaip svarbią savo bendruomenės ir žmonijos kultūros dalį, ugdomi medijų kultūros įvairovės supratimą.

Mokiniai supažindinami su medijų technologijų transformacijomis, kūrybos automatizavimo ir naujų raiškos priemonių įsigalėjimu šiuolaikinėje kultūroje. Pamokų metu mokiniai analizuoja Lietuvos, Europos ir viso pasaulio medijų meno raidą ir tendencijas, formuoja savo vertybines nuostatas, mokosi išvengti stereotipų, susipažįsta su medijų raštingumo pagrindais. Pagal savo išgales mokiniai dalyvauja, mokyklos, bendruomenės, Lietuvos, pasaulio kultūriniame gyvenime kaip kūrėjai, suvokėjai ir interpretuotojai.

Komunikavimo kompetencija. Medijų menas yra audiovizualinės komunikacijos dalis, medijų komunikacijos formos vyrauja šiuolaikinėje kultūroje ir nuolat auga jų potencialas. Pamokų metu mokiniai mokosi analizuoti, suprasti, kurti ir interpretuoti medijų meno ir šiuolaikinės komunikacijos būdus. Medijų meno kūrinių kūrimas yra svarbi komunikacinio lavinimo dalis, nes mokiniai išmoksta nuosekliai planuoti komunikacijos kompanijas, supranta, taiko medijų produktų kūrimo nuoseklumą, išmoksta planuoti techninius, programinius, žmogiškuosius resursus ir surasti paveikiausias audiovizualinės komunikacijos priemones, strategijas ir būdus. Pamokų metu išmokstama tikslingai, efektyviai komunikuoti, kurti medijų aplinkas, specifikuoti, apibrėžti ir tikslingai pasiekti auditorijas. Mokiniai ne tik tikslingai komunikuoja savo idėjas, bet kritiškai, analizuoja ir vertina komunikacinius produktus.

Skaitmeninė kompetencija. Medijų meno pamokų metu mokiniai plečia savo informacinių technologijų kompetencijas, pažįsta specifines medijų technologijas ir tiria jų taikymo audiovizualinei raiškai galimybes. Pamokų metu mokiniai ugdo saugaus, sveiko darbo su medijų technologijomis įgūdžius ir gebėjimus. Medijų meno pamokų metu mokiniai supranta mokslo ir meno vienovę, interpretuoja medijų meno formų daugiasluoksniškumą ir ugdomi holistinį pasaulio suvokimą.

1.1 III gimnazijos klasė

1.1.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas (A).

III gimnazijos klasėje mokiniams siūloma studijuoti vaizdo ir garso taikymo šiuolaikinėje komunikacijoje ir medijų mene pagrindus. Turi būti analizuojamos du blokai – „Medijų technologijų išradimai, raida ir jų taikymas“ bei „Medijų meno raiškos raida ir transformacijos“.

Pirmasis blokas supažindina su medijų technologijų raida. Studijuojant medijų technologijas yra atskiriamos senosios ir naujosios medijos, apibrėžiama jų specifika ir taikymas. Pirmojo bloko studijų metu analizuojant „Medijų technologijų išradimai, raida ir jų taikymas“ bloką skatinama kryptingai ir

savarankiškai domėtis medijų technologijų istorija, bei naujausiais išradimais. Studijuodami mokiniai susipažįsta ir medijų meno raiškos transformacijų prielaidomis.

„Medijų meno raiškos raida ir transformacijos” blokas yra skirtas išmokti apie, reflektuoti medijų meno raiškos pasikeitimus ir transformacijas. Mokiniai yra skatinami apibūdinti, įvardinti ypatybes, lyginti, medijų meno technologijas, medijų meno raiškos raidą ir pasikeitimus. Siekiant, kad mokiniai išmoktų vertinti medijų meno kūrinius, nustatyti vertingas jų savybes, sukūrimo technologijas, sociokultūrinį, ekonominį ir kitus kontekstus rekomenduojama savarankiškai tyrinėti medijų meno, medijų produkcijos kūrinius virtualiose, tinklinėse, skaitmeninėse audiovizualaus meno platformose bei muziejuose, parodų salėse ir visuomeninėse erdvėse.

Skaitant, studijuojant teorinę medžiagą, pamokų metu turi būti išmokstama atskirti tradicinių medijų meno formas (tapyba, grafika ir pan.) nuo naujųjų medijų meno formų (fotografija, videografija, skaitmeninio garso ir pan.). Išsiaiškinama šiuolaikinių medijų meno kilmė, raida ir apžvelgiama trumpa istorija. Atskleidžiama dalinio kūrybos automatizavimo esmė ir prasmė, susipažįstama su technologinio determinizmo (technologija pirma, tik tada formuojama meninė raiška) samprata.

Pamokų metu, studijuojant medijų meno technologinius išradimus, inovacijas susipažįstama su optikos, chemijos, tiksliosios mechanikos, elektronikos išradimais ir taikymu šiuolaikinių medijų ir medijų meno technologijose. Sužinoma apie įvairius kamerų tipus, lęšius, objektyvus, jų veikimo principus ir taikymą kūrybiniame procese. Išsiaiškinami vaizdo fiksavimo būdai, priemonės, laikmenų tipai ir jų taikymo specifika.

1.1.2. Medijų meno supratimas ir vertinimas (B).

Pamokų metu, mokiniai diskutuodami, su mokytojo pagalba išmoksta tiksliai, nuosekliai atpažinti, apibrėžti ir specifikuoti medijų meną, jo formas ir raiškos priemones. Išmokstama analizuoti medijų meno kūrinius, pažinti jų atlikimo technologijas, tyrinėti medijų meno raiškos priemones ir galutinį kūrybinį sprendimą. Mokomasi pagrįstai, nuosekliai vertinti medijų meno kūrinio sprendimą, jo raiškos komponentus, idėjos ir raiškos harmoniją. Mokiniais svarbu įgyti kompetencijas, kurios įgalintų juos ne tik vertinti, bet ir įsivertinti, gerai suprasti medijų meno kūrinių vertę. Svarbu padėti mokiniams išmokti kritiškai vertinti bet kokius kūrybinius pasiekimus.

1.1.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas (C).

Ši veiklos sritis apima medijų meno vietos menų aplinkoje suvokimo ugdymą. Išmokstama pastebėti, atpažinti, apibrėžti, interpretuoti medijų kultūros slinktis ir medijų meno formų transformacijas. Mokomasi atkleisti socialinius ir kultūrinius medijų meno kūrinių aspektus. Išmokstama skirti medijų meno ir komercinės medijų produkcijos kūrinius, išsiaiškinami pagrindiniai jų bruožai ir taikymo sritys. Analizuojant medijų kūrinius išmokstama išskirti pagrindines savo vertybes, dalintis, keistis nuomonėmis, diskutuoti apie medijų meno kūrinius ir produktus taikant tinkamą profesionalų žodyną.

1.1.4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija (D).

Mokiniai išmoksta su mokytojo pagalba formuoti kūrinio koncepciją, kelti kūrybines idėjas, jas realizuoti tiksliai, sąmoningai pasirinktomis medijų meno technologijomis. Išmokstama kūrybiniam sumanymo įgyvendinimui rezervuoti tinkamus resursus, dirbti su kūrybinio projekto partneriais, sukurti tinkamą medijų meno raiškos sprendimą ir jį (juos) įgyvendinti.

Kelti kūrybines idėjas, surasti tinkamus raiškos sprendimus yra svarbu, tačiau tikslinga savo veiklos, savo kūrybos refleksija yra būtina sėkmingo mokymosi sąlyga. Didelį dėmesį reikia skirti rezultatų refleksijai – aiškintis kaip, mokytis visapusiškai, nuosekliai, kuo objektyviau vertinti savo, kolegų ir kitų kūrėjų medijų meno kūrinius.

1.1.5. Tarpdalykinio integravimo galimybės.

Medijų menas yra tarpdiscipliniška meno sritis, todėl suteikia ypač plačias tarpdalykinio integravimo galimybes. Medijų meno dalykas yra glaudžiai susijęs su dailės, muzikos, kino, informatikos, technologijų, fizikos, chemijos, literatūros, istorijos, etikos ir kitais mokomaisiais dalykais. Tarpdalykiniai projektai medijų meno dalykui yra pageidautini, jie suteiktų sinergetinį poveikį visiems integruotiems dalykams.

Medijų meno dalykas siejasi su dailės pamokų turiniu vizualumo dimensija, kompozicijos, spalvotybės žiniomis dažnai bendrais raiškos elementais. Muzikos dalyko žinios papildo medijų meno audiodimensiją. Spalvų, garso bangų pažinimas ir prezentacijos pagrindai medijų meno dalyką glaudžiai integruoja su fizikos dalyko turiniu. Judančių vaizdų kūrimas, redagavimas sieja medijų meną su kinematografija, fizika, chemija, biologija (žmogaus akies vaizdo persistencijos mechanizmas) ir kitais dalykais. Elektronikos svarba šiuolaikinio medijų meno technologijose natūraliai sieja medijų meno dalyką su informatikos, fizikos, technologijų pamokų turiniu ir siekiniais. Medijų meno kūrinių, produktų turinys, raiškos priemonės, kontekstai, asmeninis pasaulio matymas puikiai atsispindi sąryšiuose su istorijos, literatūros, etikos pamokomis. Pilietiškumo, bendruomeniškumo ugdymo dimensijos tampa labai svarbios ir gali būti atskleidžiamos medijų meno dalyke siejant su išvardintais dalykais (istorijos, literatūros, etikos pamokomis). Medijų meno dalykas ne tik padeda ugdyti mokinį – sąmoningą Lietuvos, pasaulio pilietį, bet atskleisti, formuoti, transformuoti mokinio asmenybės vertybes.

1.1.6. Saugumo dimensija.

Svarbu atkreipti dėmesį, kad medijų meno pamokų metu kuriant medijų meno kūrinius dažnai naudojami technologiniai įrenginiai, todėl pakankamas dėmesys turi būti skiriamas darbo saugos žinių įsisąmoninimui ir įtvirtinimui.

1.2. IV gimnazijos klasė

1.2.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas.

IV gimnazijos klasėse mokiniai turi studijuoti, susipažinti su vaizdo ir garso taikymo šiuolaikinėje komunikacijoje ypatumais, susipažinti su žmogaus fiziologinėmis galimybėmis gauti informaciją, patirti kuriamas medijų aplinkas, produktus regos ir klausos pagalba. Šios įgytos žinios padeda suvokti, suprasti kokiais būdais galima kelti, formuoti, reikšti savo kūrybines idėjas ir realizuoti jas taip, kad būtų tinkamai priimamos ir suprantamos žiūrovų ir/ar klausytojų auditorijos.

Pamokų metu turi būti analizuojamos fotografijos technologijos, jų taikymo galimybės ir fotografine raiška. Išmokstama taikyti fotografijos technologijas kūrybinių sumanymų meninėje raiškoje. Pamokų metu atliekamos fotografijos užduotys turėtų būti grįstos ir natūralios ir dirbtinės šviesos pažinimu, fotografijos raiškos priemonių ir elementų taikymu.

Svarbu pamokų metu mokiniams paaiškinti kaip veikia judančių vaizdų kūriniai, judančių vaizdų perteikimo technologijos – animacija, kinematografija, videografija, jų ypatumai ir raiška. Atliekami judančių vaizdų kūrimo bandymai (animuojant nuotraukas, grafinius vaizdus), išmokstama taikyti judančių vaizdų kūrimo technologijas kūrybiniame procese.

Susipažįstama su kompiuteriu kaip medijų varikliu, techniniais, programiniais medijų meno įrankiais, jų ypatumais ir taikymu. Išmokstama naudotis techniniais ir programiniais medijų meno raiškai reikalingais įrankiais, atliekami kūrybiniai eksperimentai.

Pamokų metu susipažįstama su garso meno ir garso dizaino pagrindais, raiška, technine, programine įranga, aiškinamasi garso sandara, specifika ir raiškos taikymu medijų meno formose.

Mokiniai turi sužinoti apie robotų, bio-meno, tinklo meno, medijų dizaino ir kitų avangardinių medijų meno formas ir technologijas, jų naudojimu medijų meno raiškoje.

Pamokų metu reikia skatinti mokinius kūrybinius rezultatus pristatyti įvairiais būdais, įvairioms auditorijoms - išmokstama eksponuoti, pristatyti savo kūrybinius medijų meno pasiekimus mokyklos erdvėse, galerijose, muziejuose, teatruose, kultūros centruose, kino teatruose, viešuose erdvėse, radijo, televizijos, interneto, kituose medijų tinkluose – ir fizinėse, ir virtualiose erdvėse.

1.2.2. Medijų meno supratimas ir vertinimas.

Pamokų metu, mokiniai analizuodami, diskutuodami savarankiškai moka įvardinti, apibrėžti ir specifikuoti medijų meno, medijų produkcijos formas, technologijas ir raiškos priemones. Mokiniai išmoksta savarankiškai kritiškai vertinti medijų meno kūrinius ir medijų produkcijos vienetus. Mokiniai išmoksta atpažinti, įvardinti, atskleisti, reflektuoti, kontekstualizuoti, vertinti medijų meno, medijų produkcijos kūrinių socialinius, ekonominius, istorinius, politinius, propagandinius ir estetinius aspektus.

1.2.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas.

Šioje dalyje vertinga ir tikslinga pakankamai dėmesio skirti pilietiškumo, bendruomeniškumo ugdymui - tiriant medijų meno kūrinius išmokstama juos analizuoti, interpretuoti iš asmeninės patirties perspektyvos. Mokomasi suprasti medijų meno kūrinius skirtingų kultūrinių, socialinių auditorijų kontekstuose. Mokomasi suprasti kodėl medijų meno kūriniai gali būti atsiskleidžiami skirtingais aspektais asmeninėje perspektyvoje, skirtingose bendruomenėse ir visuomenės dalyse.

1.2.4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija.

Mokiniai išmoksta savarankiškai, nuosekliai ir argumentuotai conceptualizuoti asmenines kūrybines idėjas, išmoksta planuoti, numatyti tinkamus techninius, žmogiškuosius, laiko resursus, burti kūrybines komandas, dalintis idėjomis ir sėkmingai jas realizuoti.

Kūrinio įgyvendinimo nuoseklumas ir vadybiniai kūrybos aspektai yra svarbi mokinio pasiekimų dalis, todėl turi būti nagrinėjami, atskleidžiami, išmokstama taikyti prieš-produkcijos, produkcijos ir post-produkcijos etapus. Organizacinės kompetencijos yra vertinga ir būtina medijų meno ugdymo(si) kryptis.

Mokiniai turi siekti kuo geriau reprezentuoti savo idėjas, jas pristatyti, argumentuotai ginti, reflektuoti, diskutuoti, analizuoti, teikti grįžtamąjį ryšį apie savo kūrybinius pasiekimus. Kultūrinė edukacijos dimensija yra svarbi ugdymo dalis, todėl turi būti mokomasi išvelgti medijų meno sąsajas su šiuolaikiniais Lietuvos, Europos, pasaulio, interneto, medijų tinklų kultūros aspektais medijų raštingumo kontekste.

1.2.5. Tarpdalykinio integravimo galimybės.

Medijų meno dalykas siejasi su dailės pamokų turiniu vizualumo dimensija, kompozicijos, spalvotybės žiniomis dažnai bendrais raiškos elementais. Muzikos dalyko žinios papildo medijų meno audiodimensiją. Spalvų, garso bangų pažinimas ir prezentacijos pagrindai medijų meno dalyką glaudžiai integuoja su fizikos dalyko turiniu. Judančių vaizdų kūrimas, redagavimas sieja medijų meną su kinematografija, fizika, chemija, biologija (žmogaus akies vaizdo persistencijos mechanizmas) ir kitais dalykais. Elektronikos svarba šiuolaikinio medijų meno technologijose natūraliai sieja medijų meno dalyką su informatikos, fizikos, technologijų pamokų turiniu ir siekiniais. Medijų meno kūrinių, produktų turinys, raiškos priemonės, kontekstai, asmeninis pasaulio matymas puikiai atsispindi sąryšiuose su istorijos, literatūros, etikos pamokomis. Pilietiškumo, bendruomeniškumo ugdymo dimensijos tampa labai svarbios ir gali būti atskleidžiamos medijų meno dalyke siejant su išvardintais dalykais (istorijos, literatūros, etikos pamokomis). Medijų meno dalykas ne tik padeda ugdyti mokinį – sąmoningą Lietuvos, pasaulio pilietį, bet atskleisti, formuoti, transformuoti mokinio asmenybės vertybes.

1.2.6. Saugumo dimensija.

Medijų meno pamokų metu naudojami techniniai įranginiai, todėl turi būti skiriama pakankamas dėmesys saugumo aspektams. IV gimnazijos klasėje išmokstama ne tik laikytis elementarių darbo su technologiniais įrenginiais pagrindų, bet ir planuoti, įgyvendinti sudėtingesnius technologinius ekspozicijų, parodų, pasirodymų projektus.

2. Veiklų planavimo pavyzdžiai

Šiame skyriuje pateikiami III–IV gimnazijos klasės pamokų temų planavimo bei kompetencijų ugdymo pavyzdžiai su nuorodomis į internetinius šaltinius bei pirmos teorinės pamokos temomis scenarijai.

Kaip jau buvo minėta, mokant menų istorijos dalyko svarbus tampa patyriminis mokymas ir jo planavimas, todėl svarbu planuojant kūrybines veiklas pasitelkti integracinius ryšius su kitais menų dalykais, anglų kalba, įvairius internetinius šaltinius, netradicines menines aplinkas, skatinančias pajusti tokio mokymosi asmeninę naudą ir malonumą.

Įgyvendinimo rekomendacijose planavimo aspektai pateikiami kaip darbo gairės, skatinančios ieškoti naujų idėjų, netradicinių ugdymo proceso organizavimo formų, sudarančių galimybes atliepti ir skatinti mokinių kūrybinius poreikius, patyriminį mokymąsi ir taip siekti Bendrojoje programoje apibrėžtų tikslų.

2.1. III gimnazijos klasė

ILGALAIKIS PLANAS

<i>Mokymosi turinio skyrius</i>	<i>Tema</i>	<i>Val. sk.</i>	<i>Galimos mokinių veiklos</i>
23.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas	23.1.1. Medijų technologijų išradimų prielaidos ir raida.	4	Žmogus – komunikuojanti socialinė būtybė. Komunikacijos priemonės, būdai ir fiziologinės žmogaus pasaulio pažinimo galimybės. Apibūdinamos naujų medijų formavimosi prielaidos ir priežastys. Nuosekliai supažindinama su medijų technologijomis – fotografija, animacija, kinematografija, videografija, kompiuteriniu menu, garso menu ir dizainu, medijų dizaino pagrindais bei technologijomis. Paiškinamas medijų meno raidos tarpsnis (XIX, XX, XXI amžiai), pagrindiniai medijų meno vystymosi lūžiai (fotografijos išradimas 1825, pirmoji komerciškai prieinama fotografijos technologija – degerotipija (1839 m.), kinematografijos išradimas (XIX a. pabaiga), videografijos išradimas (1964 m.), skaitmeninės fotografijos išradimas (1974 m.) ir pan. Analizuojamos ir tyrinėjamos šiuolaikinių medijų iškilimo prielaidos, mokslo atradimų raida, meno ir socialinės transformacijos, apibūdinama medijų meno vieta kultūros įvairovių kontekste, asmens identiteto pokyčiai.
	23.1.2. Fotografiniai procesai, fotografinės raiškos pagrindai.	4	Susipažįstama su fotografiniu procesu, jo technologijomis, fotografinė raiška ir vaizdų saugojimo technologijomis. Analizuojamos, išbandomos analoginės ir skaitmeninės fotografijos technologijos. Išmokstama taikyti fotografijos technologijas meninėje raiškoje. Tyrinėjama fotografijos medija (jos socialinės, kultūrinės, istorinės aplinkos fiksavimo galimybės), fotografijos procesai, technologijos, jos ypatumai ir įtaka menų raiškos transformacijoms.
	23.1.3. Judančių vaizdų technologijos ir raiškos pagrindai.	4	Aiškinamasi kaip veikia judančių vaizdų kūriniai, judančių vaizdų perteikimo technologijos – animacija, kinematografija, videografija, jų ypatumai ir raiška. Atliekami judančių vaizdų kūrimo bandymai (kuriamos animacijos iš nuotraukų ir pan.), išmokstama taikyti

			judančių vaizdų kūrimo technologijas kūrybiniame procese. Išmokstama taikyti paprasčiausius judančių vaizdų redagavimo techninius ir programinius įrankius. Analizuojama, paaiškinama judančių vaizdų fiksavimo, perteikimo technologijų raida, naujos meninės raiškos formavimasis, naujos technologijos taikymas, technologiniai, socialiniai ir kultūriniai medijų transformacijų įtakoti lūžiai.
23.2. Medijų meno suvokimas, supratimas ir vertinimas	23.2.1. Medijų, medijų meno teorija ir trumpa istorija.	4	Supažindinama su medijų teorija ir jos raidos istorija. Atskleidžiamos, apibūdinamos pagrindinės medijų tyrimų M. McLuhan, N. Postman, V. Flusser ir L. Manovich idėjos. Kūrybinių eksperimentų metu atliekamos jau sukurtų medijų meno kūrinių interpretacijos (taikant apropriacijos, kaip kūrybinio metodo, principus). Analizuojama medijų, medijų meno teorija, medijų ekologija, technologijų ir žmonijos kūrybinių pradų jungtys.
	23.2.2. Medijų meno raiška ir jos vertinimas.	4	Mokomasi pagrindai, nuosekliai vertinti medijų meno kūrinio sprendimą, jo audiovizualinius komponentus, idėjos ir raiškos santykį. Analizuojamos diskutuotinos meno praktikos (apropriacija ir pan.). Mokomasi argumentuoti, raštu atlikti medijų meno kūrinių analizes, rašyti recenzijas ir pristatymus. Analizuojama audiovizualinė medijų meno kalba, jos ypatumai, taikymas realiose kūrybos situacijose ir įvairūs medijų meno aspektai (tvarumo, ekonominiai, edukaciniai, istoriniai, propagandiniai ir pan.).
23.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas	23.3.1. Medijų kultūra – nuo medijų meno iki medijų produkcijos.	4	Mokomasi atkleisti socialinius ir kultūrinius medijų meno kūrinių aspektus. Išmokstama skirti, paaiškinti medijų meno ir komercinės medijų produkcijos kūrinius, išsiaiškinti pagrindiniai jų bruožai ir taikymo sritys. Atliekami nesudėtingi komerciniai medijų produkcijos kūriniai (reklaminiai skydeliai (baneriai) ir pan.). Analizuojama takoskyra tarp medijų meno ir medijų produkcijos, apibrėžiami bendrumai, skirtumai, atskleidžiama ekonominė medijų meno ir medijų produkcijos vertė.
	23.3.2. Medijų kultūros ir meno socialiniai aspektai – nuo propagandos iki socialinių tinklų.	4	Tiriant medijų meno kūrinius išmokstama juos analizuoti, interpretuoti iš asmeninės patirties perspektyvos. Mokomasi suprasti medijų meno kūrinius skirtingų kultūrinių, socialinių auditorijų kontekstuose. Mokomasi veikti socialinių tinkle aplinkoje ir kurti socialinių tinklų produktus siekiant tikslingos komunikacijos. Aiškinti, tirti medijų meno sociokultūriniai aspektai, etiniai, autorinių teisių aspektai, edukaciniai, pilietiniai aspektai; ekosisteminė sandara ir tinkliška medijų kultūros prigimtis.
23.4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir	23.4.1. Medijų vadybos pagrindai.	4	Išmokstama savarankiškai formuoja kūrinio koncepciją, kelti kūrybines idėjas, jas realizuoti tikslingai, sąmoningai pasirinktomis medijų meno

rezultatų refleksija			technologijomis. Išmokstama kūrybiniam sumanymo įgyvendinimui rezervuoti tinkamus resursus, kooperuoti keliems kūrėjams, sukurti tinkamą medijų meno raiškos sprendimą ir jį (juos) įgyvendinti. Įgyvendinami nesudėtingi tarpdisciplininiai medijų meno projektai. Analizuojami, apibūdinami, nuosekliai atskleidžiami medijų ir medijų meno vadybos principai.
	23.4.2. Medijų meno pristatymas ir demonstravimas.	4	Aiškinamasi kaip visapusiškai, nuosekliai, tinkamai pristatyti savo, kolegų ir kitų kūrėjų medijų meno kūriniai. Mokamasi reflektuoti, diskutuoti, analizuoti, teikti grįžtamąjį ryšį apie savo kūrybinius pasiekimus. Paaškinama kaip sukurti savo kūrybos portfolio, jį pristatyti ir rasti tinkamas platinimo galimybes. Aiškinamos, įvardijamos, atskleidžiamos specifinės medijų meno pristatymo technikos, kūrybos socialiniai, ekonominiai aspektai ir reikalavimai kūrybiniam portfolio.

2.1.1. Teorinės pamokos pavyzdys.

Pamokos tema: Skaitmeninio garso kompozicijos kūrimas

Tikslas – gebėti fiksuoti garsą skaitmeniniuose aparatuose, jį apdoroti programine įranga siekiant kūrybinio rezultato.

Užduoties atlikimas yra grupėse pamokų metu, pristatant mokiniams užduoties turinį, darbo saugą ir įgyvendinimo etapus. Užduotis yra kompleksinė, t.y. apjungianti darbą klasėje prie kompiuterio, taip pat užklasinėje veikloje, įrašant ir fiksuojant garsus įvairiose vietovėse.

1. Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos pristatymo ir funkcionalumo išaiškinimas, paskirstymas rolėmis grupėse, už kokį procesą kiekvienas mokinys bus atsakingas. Pastaba: kartojant užduotį pravartų roles grupėse keisti, kad mokiniai įgautų įvairiapusiškos patirties fiksuojant skaitmeninį garsą.
2. Etapas. Akustinių aplinkų tyrinėjimas ir bandymas fiksuoti garsą. Mokytojo pagalba mokiniai įsisavina pagrindinius psicho-akustikos savybes, garso fiksavimo ypatumus. Pagal galimybes reikėtų stengtis, kad garsų fiksavimo aplinkos būtų įvairios (patalpos, atviros vietos, lokacijos, turinčios specifinių akustinių savybių, pavyzdžiui, tuneliai, architektūra, garsą skleidžiantys objektai). Mokiniai galima pristatyti esmines R.M. Schafer aplinkos garsų skirstymo savybes (biofonija, antropofonija, geofonija).
3. Etapas. Garso fiksavimo procesas, garso šaltinių atkartojimas ir kūrimas. Mokiniai pristatomi įvairūs garso kūrimo ir atkūrimo šaltiniai, jų imitacija, pasitelkiant įvairius objektus. Pamokų metu aptariama, kaip ir kokias akustines savybes turi įvairių medžiagų objektai, jų skleidžiami garsai įvairiais būdais juos naudojant ir panaudojant.
4. Etapas. Fiksuotų garso šaltinių peržiūra ir katalogavimas. Mokiniai išmoksta priskirti duomenų pavadinimuose garso šaltinių savybes, suteikiant jiems apibūdinančius raktažodžius. Garso šaltiniai taip pat yra išgryninami pagal kokybę, ir įrašai su trikdžiais yra koreguojami arba ištrinami. Jei yra poreikis, aptarus padarytas klaidas, mokiniai grįžta į lokacijas ir užfiksuoja garsus tinkamu būdu.

5. Etapas. Pagal išgrynintą kūrybinio projekto idėją, mokiniai atrinka tinkamus garus ir kompoziciškai juos organizuoja programinės įrangos dėka. Programinė įranga garso redagavimui turi būti daugiakanalė, gebanti naudoti vidinius ir išorinius (VST) įskiepius. Jų pagalba mokiniai redaguoja ir sėmpluoja garsus ir siekia atlikti realistinio (dokumentinio) skambesio kompozicijos bruožų turintį kūrinių.
6. Etapas. Kūrinių pristatymas ir aptarimas. Organizuojant kūrinių pristatymą galima tai daryti tiek vidinį, tiek išorinį renginį. Mokytojas pagal mokinių kompetencijas ir ugdymo ypatybes nusprendžia, ar darbų pristatymas turi likti tik tos pačios grupės aptarimo objektu, ar gali tapti platesniu mokyklos bendruomenės renginiu. Tiek vienu, tiek kitu atveju svarbu užtikrinti, kad prie kūrybinio proceso dirbę mokiniai galėtų savi-refleksiškai įvertinti kūrybos procesą, komandinį darbą ir pasiektą rezultatą. Akcentuojama yra estetinė intencija, bet ne pats rezultatas, nes mokinių įgūdžiai tik formuojasi ir reikėtų vengti kategorizuoti darbus profesiniais medijų meno terminais. Dalyko pasiekimo rezultatas formuojasi tada, kai mokinys gali savikritiškai pažvelgti į šio mokymosi proceso eigą ir priimti sprendimus tolimesniam kokybiškam užduočių atlikimo pasirengimui.

VEIKLŲ PLANAVIMO PAVYZDŽIAI

VEIKLOS TEMA: Skaitmeninio garso kompozicijos kūrimas

Veiklos tikslas	Išmokyti fiksuoti garsą skaitmeniniuose aparatuose, jį apdoroti programine įranga siekiant kūrybinio rezultato.
Žinios (sąvokos, reiškiniai)	Skaitmeninis garsas, skaitmeninio garso redagavimas ir garso meno ypatumai.
Menotyriniai pasiekimai	Moka žvelgti į skaitmeninio garso kūrimą profesionalaus garso menininko žvilgsniu.
Kompetencijos	Pažinimo – taiko turimus informacijos įsisavinimo gebėjimus, praktinius taikomuosius įgūdžius skaitmeninio kūrinio kūrimui. Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos – geba harmoningai veikti aplinkoje. Kūrybiškumo – geba realizuoti savo kūrybinius sumanymus. Pilietiškumo – išreiškia savo asmeninę poziciją kūrybiniuose sumanymuose. Kultūrinė – geba suprasti skaitmeninio garso meno ypatumus medijų meno kontekste. Komunikavimo – geba naudotis profesionalia medijų meno terminologija pristatydamas savo kūrybinių sumanymų rezultatus. Skaitmeninė – geba naudotis virtualiais informacijos šaltiniais, techniniais ir programiniais įrankiais.
Trukmė	2 pamokos
Veiklos tipas	Informacijos pateikimas, garso įrašymas techninėmis priemonėmis, skaitmeninio garso redagavimas.
Priemonės	Kompiuteris, specializuota programinė įranga, multimedija, interneto ryšys.
Tikrovės kontekstas	Garsai aplink mus, garso įrašymas, redagavimas ir taikymas.

(Įvadinė situacija, sudominimas)	
Eiga	<ul style="list-style-type: none"> • Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos pristatymo ir funkcionalumo išaiškinimas, paskirstymas rolėmis grupėse, už kokį procesą kiekvienas mokinys bus atsakingas. • Akustinių aplinkų tyrinėjimas ir bandymas fiksuoti garsą. • Garso fiksavimo procesas, garso šaltinių atkartojimas ir kūrimas. • Fiksuotų garso šaltinių peržiūra ir katalogavimas. • Pagal išgrynintą kūrybinio projekto idėją, mokiniai atrinka tinkamus garsus ir kompoziciškai juos organizuoja programinės įrangos dėka. • Kūrinio vystymo metu siekiama garsus organizuoti kompoziciškai, išlaikant stilistinę vienovę. • Kūrinių pristatymas ir aptarimas.
Refleksija	Mokiniai aptaria garso meno ypatumus, geba pasirinkti techninę, programinę įrangą, įgyvendinti kūrybinį projektą.
Veiklos plėtotė	Garso meno svarba šiuolaikiniame pasaulyje, šių dienų menininkų kūrybai paties mokinio meninio skonio vystymuisi.
Pagrindinė informacija ir patarimai mokytojui	Mokytojui patariama į skaitmeninį garsą žvelgti medijų menininko žvilgsniu, nuosekliai paaiškinant mokiniui kūrybinio proceso ypatumus, technologinius iššūkius.

2.1.2. Teorinės pamokos pavyzdys.

Pamokos tema: Videofilmo kūrimas

Tikslas - išmokti papasakoti istoriją, perteikti nuotaiką skaitmeninėmis vaizdo priemonėmis.

Užduoties paskelbimas, tikslo įvardijimas ir uždavinių formulavimas. Paskelbus užduotį labai svarbu aptarti užduoties įgyvendinimo galimybes, etapus, techninės ir programinės įrangos taikymą, saugumo technikos elementus.

1. Iškeliami idėja, aptariami jos įgyvendinimo aspektai. Numatomi galimi įgyvendinimo scenarijai ir etapai.
2. Pasirenkamos tinkamos techninės ir programinės priemonės, numatomi reikiami resursai - laikas, technologiniai įrenginiai ir kita.
3. Sukuriamas filmo scenarijus ir / videofilmo kadruotė, jei reikia yra atliekami filmavimo bandymais, kurių metu pasirenkamos kameros, objektyvai ir kita kūrybinio sumanymo įgyvendinimui reikalinga įranga. Šis etapas gali būti apibrėžiamas kaip pasiruošimo – prieš-produkcijos etapas.
4. Videofilmo įgyvendinimo etapas arba produkcijos etapas. Šiame etape yra filmuojamas pats filmas, sukuriama pakankamos medžiagos filmo montažui, jei reikia įrašomi garsai.

5. Filmo užbaigimo arba post-produkcijos etapas. Šiame etape yra naudojama sukurta videofilmo medžiaga, ji yra rūšiuojama, atrenkama, karpoma, redaguojama, atliekamas videofilmo montažas. Sukuriamas videofilmo garso takelis (garsai gali būti įrašomi specifinėse vietose, ar parenkami iš nemokamų garsų bibliotekų ir panašiai).
6. Videokūrinio pristatymo etapas ir aptarimo etapas. Videofilmo autoriai padedami mokytojo nusprendžia kur ir koku būdu kūrinys bus pristatomas (demonstruojamas klasėje, mokyklos renginyje, galerijoje, talpinamas YouTube ar Vimeo kanaluose, siunčiamas į festivalius ar konkursus). Aptarimo metu aptariamos kūrybinio sprendimo savybės, keliami ir analizuojami klausimai apie kūrinio estetiškes savybes, videofilmo turinį, emocinį krūvį ir techninius atlikimo aspektus. Atliekant šią užduotį mokiniai išmoksta pasakoti istorijas, kurti emocinį krūvį, perteikti nuotaiką videopriemonėmis.

VEIKLOS TEMA: Videofilmo kūrimas

Veiklos tikslas	Išmokti nuosekliai išreikšti kūrybines idėjas videografinėmis priemonėmis.
Žinios (sąvokos, reiškiniai)	Videografavimas, videofilmų kūrimo nuoseklumas.
Menotyriniai pasiekimai	Moka žvelgti į videofilmų kūrimą profesionalaus videomenininko žvilgsniu.
Kompetencijos	Pažinimo – taiko turimus informacijos įsisavinimo gebėjimus, praktinius taikomuosius įgūdžius videokūrinio kūrimui. Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos – geba harmoningai veikti aplinkoje. Kūrybiškumo – geba realizuoti savo kūrybinius sumanymus. Pilietiškumo – išreiškia savo asmeninę poziciją videofiome. Kultūrinė – geba suprasti videomeno ypatumus medijų meno kontekste. Komunikavimo – geba naudotis profesionalia medijų meno terminologija pristatydamas savo kūrybinių sumanymų rezultatus. Skaitmeninė – geba naudotis virtualiais informacijos šaltiniais, techniniais ir programiniais įrankiais.
Trukmė	2 pamokos
Veiklos tipas	Informacijos analizė, kūrybinio uždavinio formavimas ir įgyvendinimas videomeno priemonėmis.
Priemonės	Kompiuteris, specializuota programinė įranga, multimedija, interneto ryšys.
Tikrovės kontekstas (Įvadinė situacija, sudominimas)	Videografinė raiška, jos taikymas. Pasaulio matymas pro videokameros vaizdo ieškiklį.
Eiga	<ul style="list-style-type: none"> Užduoties paskelbimas, tikslo įvardijimas ir uždavinių formulavimas. Iškeliamas idėja, aptariami jos įgyvendinimo aspektai. Numatomi galimi įgyvendinimo scenarijai ir etapai. Techninių, programinių priemonių pasirinkimas, resursų sutelkimas. Priešprodukcija.

	<ul style="list-style-type: none"> • Produkcija. • Post-produkcijos etapas. • Videokūrinio pristatymo etapas ir aptarimo etapas.
Refleksija	Mokiniai aptaria videomeno ypatumus, geba pasirinkti techninę, programinę įrangą, įgyvendinti kūrybinį projektą.
Veiklos plėtotė	Videomeno vieta šiuolaikiniame pasaulyje, šių dienų menininkų kūrybai paties mokinio meninio skonio vystymuisi.
Pagrindinė informacija ir patarimai mokytojui	Mokytojui patariama į videomeną žvelgti medijų menininko žvilgsniu, nuosekliai paaiškinant mokiniui kūrybinio proceso ypatumus, technologinius iššūkius.

2.2. IV gimnazijos klasė

ILGALAIKIS PLANAS

<i>Mokymosi turinio skyrius</i>	<i>Tema</i>	<i>Val. sk.</i>	<i>Galimos mokinių veiklos</i>
24.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas	24.1.1. Kompiuteris – medijų variklis, šiuolaikinė medijų meno raiška.	4	Susipažįstama su kompiuteriu kaip medijų estetikos varikliu, techniniais, programiniais medijų meno įrankiais, jų ypatumais ir taikymu. Išmokstama naudotis techniniais ir programiniais medijų meno raiškai reikalingais įrankiais, atliekami kūrybiniai eksperimentai. Pristatomos esminės darbo saugos, medijų kūrybos tvarumo problemos ir mokomasi jas spręsti. Analizuojama, atskleidžiama kompiuterizacijos revoliucija – technologiniai, socialiniai, kultūriniai pasikeitimai, aplinkos apsaugos problematika, medijų ekologijos kontekstai, kompiuteris kaip medijų variklis ir medijų meno transformatorius.
	24.1.2. Avangardinės medijų meno formos ir jų raiška.	4	Sužinoma apie robotų, biomeno, tinklo meno, medijų performancų, projekcijų meno (3D mapping), kitų avangardinių medijų meno formų technologijomis ir jų taikymu medijų meno raiškoje ir kūryboje. Pasitelkiamos, taikomos avangardinės medijų meno technologijos ir naujos raiškos priemonės kūrybinių sumanymų įgyvendinimui. Apžvelgiamos, reflektuojamos, medijų meno, medijų kultūros įvairovės suklestėjimas technologinių išradimų fone.
	24.1.3. Medijų dizainas.	4	Supažindinama su medijų dizaino samprata, specifika, technologijomis ir kūrybos principais. Atskleidžiamos medijų dizaino formavimosi prielaidos, medijų dizaino tikslai ir taikymo ypatumai. Analizuojami vartotojų sąsajos kūrimo (UI – user interface) principai, vartotojų patirties (UX – user experience) konstravimo principai. Medijų dizaino technologijos ir raiška išbandoma įgyvendinant interaktyvius medijų dizaino kūrinius.

			Analizuojami, atskleidžiami tarpdisciplininiai medijų dizaino aspektai ir jų taikymo galimybės.
24.2. Medijų meno supratimas ir vertinimas.	24.2.1. Medijų meno kūrybinių vertinimas.	4	Supažindinama L. Manovich apibrėžtais medijų meno kalbos principais. Išmokstama išsamiai, pagrįstai analizuoti medijų meno kūrybinius, pažinti jų atlikimo technologijas, tyrinėti, interpretuoti medijų meno raiškos priemones ir galutinį kūrybinį sprendimą. Pamokų metu lankomos galerijos, viešos medijų kūrybinių demonstravimo vietos ir kūrybinės medijų menininkų studijos ar įstaigų vadovai, kuratoriai, menininkai, kurie taip pat kviečiami į pamokas mokykloje ar nuotoliniu būdu. Aptariamos ir apibrėžiamos medijų meno transformacijos ir ateities perspektyvos (taip pat trans ir posthumanizmo idėjos).
	24.2.2. Komerčinės medijų produkcijos vertinimas.	4	Supažindinama su medijų produkcijos kūrybiniais kolektyvais, prodiuserinėmis kompanijomis, web sprendimų kompanijomis, radijo stočių, tinklaraštinkų, televizijų, garso studijų veikla ir produkcija. Pamokų metu kūrybinių industrijų organizacijos (TV, radio, garso studijos, prodiuserinės, žaidimų kūrimo kompanijos, reklamos agentūros) ar įstaigų vadovai, kūrybiniai darbuotojai, prodiuseriai yra kviečiami į pamokas mokykloje ar nuotoliniu būdu. Analizuojami ir atskleidžiamos medijų produkcijos socialiniai, edukaciniai, propagandiniai, ekonominiai aspektai.
24.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas.	24.3.1. Tarpdisciplininė medijų meno prigimtis	4	Ekspertuojant, kuriant tyrinėjamas medijų meno tarpdiscipliniškumas, įvairių meno sričių ir medijų technologijų sinergija. Kuriamos medijų meno instaliacijos, taikomos įvairių mokslų ir meno žinios bei kūrybos metodai. Apibūdinamas, apibrėžiamas, atskleidžiamas medijų tarpdiscipliniškumas, sąsajos su kitais mokomaisiais dalykais (dailės, muzikos, kino, informatikos, technologijų, fizikos, chemijos, literatūros, istorijos, etikos), su įvairiais mokslais (fizika, chemija, elektronika, matematika ir pan.) bei kultūros, mokslo sinergija medijose ir medijų mene.
	24.3.2. Lietuvos medijų meno kūrėjai.	4	Supažindinama su Lietuvos medijų meno kūrėjų pasiekimais, jų veikla, kūryba meninėje ir komercinėje sferose. Atliekamos menininkų kūrybos atvejo analizės. Atskleidžiami Lietuvos medijų meno, visuomeniniai, bendruomeniniai, pilietiniai medijų meno aspektai, medijų produkcijos specifika Europos, pasaulinio meno kontekstuose.
24.4. Medijų meno kūrybinių kūrimas ir rezultatų refleksija	24.4.1. Medijų vadyba.	4	Didelės apimties medijų projektų valdymas. Detaliai susipažinama su medijų kūrybinių procesų vadyba. Buriamos kūrybinės komandos, kuriami kompleksiški, tarpdiscipliniški medijų meno kūriniai (filmai, kompiuteriniai žaidimai, medijų meno instaliacijos ir pan.). Analizuojami, išbandomi įvairūs kūrybinės komandos vaidmenys (prodiuserio, scenaristo,

			režisieriaus, videografo, garsisto, kūrybininko ir pan.). Išbandomi ir taikomi priešprodukcijos, produkcijos, postprodukcijos etapai, susipažįstama su kūrybinių platinimu, priežiūra ir palaikymu. Analizuojami ir paaiškinami medijų vadybos procesai, jų taikymas realiose gyvenimo situacijose.
	24.4.2. Medijų meno kūrybinių paruošimas demonstravimui, eksponavimui.	4	Tiriami ir taikomi technologiniai medijų meno kūrybinių aspektai. Analizuojami, taikomi skaitmeniniai fotografijos formatai (jpeg, tiff, raw, png ir kt.), videoformatai (konteineriai (containers), kodekai (codec)) ir taškinės bei vektorinės kompiuterinės grafikos, garso kūrybinių formatai ir kuriami maketai. Išbandomi specifiniai skaitmeniniai formatai, demonstravimo įrenginiai ir technologijos jie lyginami atliekant kūrybinius ir/ar demonstravimo, eksponavimo eksperimentus. Mokomasi išvelgti medijų meno sąsajas su šiuolaikiniais Lietuvos, Europos, pasaulio, interneto, medijų tinklų kultūros aspektais medijų raštingumo kontekste.
	24.4.3. Medijų meno demonstravimo kultūra.	4	Išmokstama pristatyti, demonstruoti, eksponuoti, interpretuoti savo kūrybinius medijų meno pasiekimus galerijose, muziejuose, teatruose, kultūros centruose, kinoteatruose, viešuose erdvėse, radijo, televizijos, interneto, kituose medijų tinkluose – ir fizinėse, ir virtualiose erdvėse. Tyrinėjama medijų, medijų meno galimybės pasiekti auditorijas, pilietiškas, bendruomeniškas, demokratinis medijų meno pobūdis ir meno lauko slinktytis kasdienio gyvenimo link (menas palieka muziejus ir galerijas).

2.1.1. Teorinės pamokos pavyzdys.

Pamokos tema: Skaitmeninio garso transformacija ir kompozicijos kūrimas

Tikslas – gebėti fiksuoti garsą skaitmeniniuose aparatuose, jį apdoroti, transformuoti programine įranga siekiant kūrybinio rezultato.

Užduoties atlikimas yra individualus pamokų metu, pristatant mokiniams užduoties turinį, darbo saugą ir įgyvendinimo etapus. Užduotis yra klasėje, naudojant kompiuterinę įrangą.

1. Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos išplėstinių funkcijų pristatymas ir išaiškinimas.
2. Etapas. Akustinių aplinkų atkartojimas skaitmeninėje terpėje, garso fiksavimas ir transformavimas kompiuterinės programinės ir techninės įrangos pagalba. Mokytojo pagalba mokiniai įsisavina pagrindinius skaitmeninio redagavimo, transformavimo ir kūrybos metodų būdus. Pagal galimybes reikėtų stengtis, kad garsų atkūrimo aplinkos būtų įvairios (patalpos, atviros vietos, lokacijos, turinčios specifinių akustinių savybių, pavyzdžiui, tuneliai, architektūra, garsą skleidžiantys objektai). Mokiniais galima pristatyti esmines R.M. Schafer aplinkos garsų skirstymo savybes (biofonija, antropofonija, geofonija).
3. Etapas. Pagal išgrynintą kūrybinio projekto idėją, mokiniai atrinka tinkamus garsus ir kompoziciškai juos transformuoja programinės įrangos dėka. Programinė įranga garso redagavimui

turi būti daugiakanalė, gebanti naudoti vidinius ir išorinius (VST) įskiepius. Jų pagalba mokiniai redaguoja ir semploja garsus ir siekia atlikti eksperimentinio skambesio kompozicijos bruožų turintį kūrinį. Pasitelkiamos *Musique Concrete* metodikos principai, aptariamai H.Shaeffer, J.Cage kūrybos bruožai, metodika ir postmodernistinio eksperimentinio meno principas.

4. Etapas. Kūrinio vystymo metu siekiama išvengti garsų autentiškumo, juos neatpažįstamai transformuojant ir komponuojant. Įgyvendinus kūrinį etapais, konsultuojamasi su mokytoju dėl jo estetikos ir reikalingų korekcijų. Pagal kūrinio idėjos poreikį, galima prijungti kitas tarpdisciplininio meno šakas – šokį, fotografiją, video, kompiuterinę grafiką, ir kt. Šios užduoties akcentu tampa garsinis apipavidalinimas, ir kokių ryši kuria garsas su kitomis sritimis.
5. Etapas. Kūrinių pristatymas ir aptarimas. Organizuojant kūrinių pristatymą galima tai daryti tiek vidinį, tiek išorinį renginį. Mokytojas pagal mokinių kompetencijas ir ugdymo ypatybes nusprendžia, ar darbų pristatymas turi likti tik tos pačios grupės aptarimo objektu, ar gali tapti platesniu mokyklos bendruomenės renginiu. Tiek vienu, tiek kitu atveju svarbu užtikrinti, kad prie kūrybinio proceso dirbę mokiniai galėtų savi-refleksiškai įvertinti kūrybos procesą, komandinį darbą ir pasiektą rezultatą. Akcentuojama yra estetinė intencija, bet ne pats rezultatas, nes mokinių įgūdžiai tik formuojasi ir reikėtų vengti kategorizuoti darbus profesiniais medijų meno terminais. Dalyko pasiekimo rezultatas formuojasi tada, kai mokinys gali savikritiškai pažvelgti į šio mokymosi proceso eigą ir priimti sprendimus tolimesniam kokybiškam užduočių atlikimo pasirengimui.

VEIKLOS TEMA: Skaitmeninio garso transformacija ir kompozicijos kūrimas

Veiklos tikslas	Išmokyti modifikuoti, transformuoti garsą skaitmeniniuose aparatuose, jį apdoroti programine įranga siekiant kūrybinio rezultato.
Žinios (sąvokos, reiškiniai)	Skaitmeninis garsas, skaitmeninio garso redagavimas, modifikavimas, transformavimas ir garso meno ypatumai.
Menotyriniai pasiekimai	Moka žvelgti į skaitmeninio garso kūrimą profesionalaus garso menininko žvilgsniu.
Kompetencijos	Pažinimo – taiko turimus informacijos įsisavinimo gebėjimus, praktinius taikomuosius įgūdžius skaitmeninio kūrinio kūrimui. Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos – geba harmoningai veikti aplinkoje. Kūrybiškumo – geba realizuoti savo kūrybinius sumanymus. Pilietiško – išreiškia savo asmeninę poziciją kūrybiniuose sumanymuose. Kultūrinė – geba suprasti skaitmeninio garso meno ypatumus medijų meno kontekste. Komunikavimo – geba naudotis profesionalia medijų meno terminologija pristatydamas savo kūrybinių sumanymų rezultatus. Skaitmeninė – geba naudotis virtualiais informacijos šaltiniais, techniniais ir programiniais įrankiais.
Trukmė	2 pamokos
Veiklos tipas	Informacijos pateikimas, garso modifikavimas ir transformavimas techninėmis priemonėmis, skaitmeninio garso redagavimas, galutinio rezultato apipavidalinimas.
Priemonės	Kompiuteris, specializuota programinė įranga, multimedija, interneto ryšys.
Tikrovės kontekstas (Įvadinė situacija, sudominimas)	Garsai aplink mus, garso įrašymas, redagavimas ir taikymas, transformavimas.

Eiga	<ul style="list-style-type: none"> • Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos pristatymo ir funkcionalumo išaiškinimas, individualaus laiko užduočiai atlikti suplanavimas. • Akustinių aplinkų atkūrimas skaitmeniniais įrankiais ir bandymas fiksuoti garsą. • Garso fiksavimo procesas, garso šaltinių atkartojimas ir kūrimas, jų transformacija. • Fiksuotų garso šaltinių peržiūra ir katalogavimas. • Pagal išgrynintą kūrybinio projekto idėją, mokiniai atrinka tinkamus garsus ir kompoziciškai juos organizuoja programinės įrangos dėka. • Kūrinio vystymo metu siekiama išvengti garsų autentiškumo, juos neatpažįstamai transformuojant ir komponuojant. • Kūrinių pristatymas ir aptarimas.
Refleksija	Mokiniai aptaria garso meno ypatumus, geba pasirinkti techninę, programinę įrangą, įgyvendinti kūrybinį projektą.
Veiklos plėtotė	Garso meno svarba šiuolaikiniame pasaulyje, šių dienų menininkų kūrybai paties mokinio meninio skonio vystymuisi.
Pagrindinė informacija ir patarimai mokytojui	Mokytojui patariama į skaitmeninį garsą žvelgti medijų menininko žvilgsniu, nuosekliai paaiškinant mokiniui kūrybinio proceso ypatumus, technologinius iššūkius.

2.1.2. Teorinės pamokos pavyzdys.

Pamokos tema: Interaktyvi medijų meno instaliacija

Tikslas – gebėti kurti erdveje taikant audiovizualinės raiškos priemones.

Užduoties atlikimas yra individualus pamokų metu, pristatant mokiniams užduoties turinį, darbo saugą ir įgyvendinimo etapus. Užduotis yra klasėje, naudojant projektorius, garso ir kompiuterinę įrangą.

1. Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos išplėstinių funkcijų pristatymas ir išaiškinimas.
2. Etapas. Interaktyvios instaliacijos idėjos formavimas. Interaktyvios technologijos paieškos ir koncepcijos realizavimas. Arduino technologija ir jos galimybių tyrimas.
3. Erdvės pasirinkimas, jos konfigūracijos transformacijos. Audiovizualinio sprendimo pritaikymas trijų dimensijų erdvei.
4. Etapas. Idėjos ir techninio sprendimo įgyvendinimas. Techninio sprendimo realizavimas - nuo resursų numatymo, rezervavimo iki instaliavimo. Technologijos, meninės raiškos ir kūrybinio sumanymo harmonizavimas.
5. Etapas. Kūrybinių rezultatų aptarimas ir refleksija.

VEIKLŲ PLANAVIMO PAVYZDŽIAI

VEIKLOS TEMA: Interaktyvi medijų meno instaliacija

Veiklos tikslas	Išmokti naudoti išorinius valdiklius (pavyzdžiui, Arduino sistemoje), taikyti juos kūrybiniuose sprendimuose
Žinios (sąvokos, reiškiniai)	Išoriniai aparatiniai valdikliai, programavimas, interaktyvumas, žiūrovo-kūrinio santykis, auditorijos imersija

Menotyriminiai pasiekimai	Sugeba kurti interaktyvius kūrinius, kurie modifikuojasi sąveikoje su žiūrovu
Kompetencijos	<p>Pažinimo – taiko turimus informacijos įsisavinimo gebėjimus, praktinius taikomuosius įgūdžius darbui su aparatiniais valdikliais skaitmeninio kūrinio kūrimui.</p> <p>Socialinė emocinė ir sveikos gyvensenos – geba harmoningai veikti aplinkoje, atliepti visuomenines problemas, ugdyti socialinį atsakingumą.</p> <p>Kūrybiškumo – geba realizuoti savo kūrybinius sumanymus naudojant interaktyvias ir aparatinės priemones.</p> <p>Pilietiškumo – išreiškia savo asmeninę poziciją kūrybiniuose sumanymuose, įtraukia pilietinę visuomenę į kūrinio vyksmą.</p> <p>Kultūrinė – geba suprasti skaitmeninio ir interaktyvaus meno ypatumus medijų meno kontekste.</p> <p>Komunikavimo – geba naudotis profesionalia medijų meno terminologija pristatydamas savo kūrybinių sumanymų rezultatus.</p> <p>Skaitmeninė – geba naudotis virtualiais informacijos šaltiniais, techniniais ir programiniais įrankiais.</p>
Trukmė	2 pamokos
Veiklos tipas	Informacijos pateikimas, programavimo pagrindai valdant aparatinius valdiklius, vaizdo ir garso modifikavimas ir transformavimas techninėmis priemonėmis, interaktyvumo programavimas, galutinio rezultato apipavidalinimas.
Priemonės	Kompiuteris, specializuota programinė įranga, specializuota aparatinė įranga, multimedija, interneto ryšys.
Tikrovės kontekstas (Įvadinė situacija, sudominimas)	Meno ir visuomenės interaktyvumas – žiūrovas gali tapti aktyviu meno kūrinio veikėju
Eiga	<ul style="list-style-type: none"> • Etapas. Užduoties paskelbimas, reikiamų programinės ir aparatinės įrangos pristatymo ir funkcionalumo išaiškinimas, individualaus laiko užduočiai atlikti suplanavimas. • Programavimo ir įrangos testavimo, įgūdžių formavimo įgyvendinimas. • Meninio objekto planavimas, prijungimas prie programinės įrangos funkcionalumo. • Meninio objekto testavimas ir koregavimas pagal faktinius nuokrypius, saugos įvardinimas, naudojimosi instrukcijų parengimas. • Kūrinio pristatymo vietos optimizavimas aparatinės įrangos estetinis apipavidalinimas, siekiant optimalaus funkcionalumo ir stilistinio vientisumo. • Kūrinio viešinimo ir sklaidos planavimas, renginio konceptualizacija • Kūrinių pristatymas ir aptarimas.
Refleksija	Mokiniai aptaria instaliacijų meno ypatumus, geba pasirinkti techninę, programinę įrangą, įgyvendinti kūrybinį projektą.

Veiklos plėtotė	Instaliacijų meno svarba šiuolaikiniame pasaulyje, programavimo ir technologijų sąsaja su kultūra, ateities perspektyvų aptarimas.
Pagrindinė informacija ir patarimai mokytojui	Mokytojui patariama identifikuoti aparatinės ir programinės įrangos galimybes, formuojant vėliau tikslingus kūrybinius mokinių lūkesčius ir galimybes

3. Skaitmeninės mokymo priemonės

Šiame skyriuje pateikiamos trumpos anotacijos ir nuorodos į skaitmenines mokymo priemones, skirtas BP įgyvendinti. Internetinių nuorodų pavadinimai pateikiami anglų ir lietuvių kalbomis. Skaitmeninės mokymosi priemonės yra multimodalia – informacija pateikiama vizualiomis, audialiomis ir verbalinėmis formomis). Taip pat mokymosi turinys pritaikytas prie besimokančiojo mokymosi galimybių ir pasiekimų. menų istorijos dalyko mokymo pradžioje svarbu su mokiniais aptarti saugumo internete klausimus bei pateikti naudingų nuorodų apie draugišką internetą mokiniams ir jų tėvams:

<https://mokytojtvmokykla.lt/search?q=draugi%C5%A1kas+internetas>

<https://www.draugiskasinternetas.lt/>

3.1. III gimnazijos klasė

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija. Vizualus menas	Nuoroda
1.	Youtube	George Eastman house fotografijos tyrimų instituto trumpi pasakojimai apie fotografijos raidą ir technologijas.	https://www.youtube.com/watch?v=me5ke7agyOw https://www.youtube.com/watch?v=d932Q6jYRg8 https://www.youtube.com/watch?v=ZwV-HikQ63I&t=52s https://www.youtube.com/watch?v=3s0hiBi5c4Y&t=34s https://www.youtube.com/watch?v=hnxT4WQsLLM https://www.youtube.com/watch?v=6JDfdHWBVG4 https://www.youtube.com/watch?v=rFR7_FHqSU https://www.youtube.com/watch?v=jzsw1hR9G8 https://www.youtube.com/watch?v=cOqsaCu-yw https://www.youtube.com/watch?v=VqWyJstBSoo https://www.youtube.com/watch?v=sxPmQe6Lz6U https://www.youtube.com/watch?v=bFDHH5sko08
2.	Google Arts	Google paieškos programa, padedanti rasti įvairių meno rūšių kūrėjus bei žymiausius jų darbus.	https://artsandculture.google.com/
3.	Youtube	Trumpas pasakojimas apie videomeną.	https://www.youtube.com/watch?v=YcXpAHVaxwY

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija. Vizualus menas	Nuoroda
4.	Youtube	Trumpas pasakojimas kaip žiūrėti ir suprasti videomeną.	https://www.youtube.com/watch?v=o2hXNMwKnVs&t=306s
5.	Youtube	Luiziana muziejus. 11 menininkų interviu – kaip dirbti su judančiais vaizdais (video).	https://www.youtube.com/watch?v=3aENk32qk_M&t=56s
6.	Youtube	Trumpas pasakojimas kas yra medijų menas.	https://www.youtube.com/watch?v=1Oh768G3aT8
7.	Youtube	Trumpas pasakojimas kas yra skaitmeninis menas.	https://www.youtube.com/watch?v=2RWop0Gln24
8.	YouTube	Trumpas pasakojimas apie folio menininkus.	https://www.youtube.com/watch?v=7GGC6zpF-Qs
9.	YouTube	Garso dizainas. Atvejo analizė.	https://www.youtube.com/watch?v=as2Rk4WcljA
10.	YouTube	Kompozitorius iš ateities. "Garso architektai" Edgar Varese/pirma dalis	https://youtu.be/RyivGwTAbcs
11.	YouTube	Kaip nustebinti pasaulį? "Garso architektai" Edgar Varese/antra dalis	https://youtu.be/xOntYBYa7B4

3.2. IV gimnazijos klasė

Nr.	Pavadinimas	Trumpa anotacija. Vizualus menas	Nuoroda
1.	Google Arts	Google paieškos programa, padedanti rasti įvairių meno rūšių kūrėjus bei žymiausius jų darbus.	https://artsandculture.google.com/
2.	YouTube	Dribtinio intelekto taikymas medijų meno kūryboje.	https://www.youtube.com/watch?v=I-EIVIHvHRM
3.	YouTube	Trumpi pasakojimai apie robotų meno – kibernetinį performančą.	https://www.youtube.com/watch?v=1X6JcybgDFo https://www.youtube.com/watch?v=y4ajXJ3nj1Q&t=63s
4.	YouTube	Trumpas pasakojimas apie eksperimentinį garso meną.	https://www.youtube.com/watch?v=1KEjtcsZ4TI
5.	YouTube	Trumpas pasakojimas apie 30 metų fotografijos projektą.	https://www.youtube.com/watch?v=GjXbxG8YRKw
6.	YouTube	<i>Musique Concrete</i> muzikos kūrimo principai ir pavyzdžiai	https://youtu.be/2ZpwbXDleDw
7.	YouTube	Eksperimentinės muzikos iškilimas 1960-ųjų dokumentiniame filme (2005)	https://youtu.be/nKPFggCNt_o
8.	YouTube	Trumpas pasakojimas – skaitmeninis menas, kam rūpi?	https://www.youtube.com/watch?v=Kflumv-5JfA
9.	YouTube	Trumpas pasakojimas – skystos skulptūros.	https://www.youtube.com/watch?v=n8Zvyr2Bc5Y

4. Literatūros ir šaltinių sąrašas

Šiame skyriuje pateikiami literatūros šaltiniai, reikalingi menų istorijos dalyko programai įgyvendinti. Pateikti šaltiniai apima dalykinę ir metodinę su skirtingomis menų istorijos temomis susijusią medžiagą.

4.1. III gimnazijos klasė

1. Manovich, L. (2001). The language of new media. Cambridge Mass. ; London : MIT Press.
2. Manovich, L. (2013). Software takes command: extending the language of new media. New York; London : Bloomsbury.
3. Manovich, L. (2020). Computer vision, human senses, and language of art. London: Springer London
4. Freeman M. (2009). Fotografo akis: geresnės skaitmeninės fotografijos: kompozicija ir dizainas. Kaunas: Kitos knygos: Fotoprofas.
5. Garvey-Williams R. (2015). Mastering Composition: The Definitive Guide for Photographers. Ammonite Press.
6. Arnheim R. (2009). The Power of the Center: A Study of Composition in the Visual Arts, 20th Anniversary Edition. University of California Press.
7. McLuhan M. (2003). Kaip suprasti medijas: žmogaus tęsiniai. Vilnius: Baltos lankos.
8. McLuhan M. (1967). The Gutenberg galaxy: the making of typographic man. Toronto: University of Toronto press.
9. Lukys A. (2008). Medijų pagrindai. Vilniaus dailės akademijos leidykla.

4.2. IV gimnazijos klasė

1. Kaye N. (2007). Multi-media: video-installation-performance. London; New York: Routledge.
2. Nayar, Pramod K. (2010). An introduction to new media and cybercultures. Malden (Mass.): Wiley-Blackwell.
3. Dixon S. (2007). Digital performance: a history of new media in theater, dance, performance art, and installation. The MIT press, Cambridge, Massachusetts, london, England.
4. McLuhan M. (2003). Kaip suprasti medijas: žmogaus tęsiniai. Baltos lankos. Vilnius.
5. Narušytė A. (2011). Lietuvos fotografija 1990-2010. Baltos lankos. Vilnius.
6. Flusser V. (2015). Fotografijos filosofijos link. Išmintis. Vilnius.
7. Pabedinskas T.. Žmogus Lietuvos fotografijoje: požiūrių kaita XX ir XXI a. sandūroje. Vilnius : Vilniaus dailės akademijos leidykla.
8. London B. (2020). Video/Art: The First Fifty Years. Phaidon.
9. Rush M. (2007). Video art. London: Thames and Hudson.
10. Ed. Comer S. (2009). Film and video art. London: Tate.
11. Meigh-Andrews C. (2014). A history of video art. Bloomsbury Academic.
12. Ed. Hall Doug. (1990). Illuminating video: an essential guide to video art. NY: in association with the Bay Area Video Coalition
13. Sylvia M. (2006). Video art. Koln: Taschen.
14. Preece J., Sharp H., Rogers Y. Interaction Design: Beyond Human-Computer Interaction. Wiley.
15. Ze-Nian Li, Drew M. S. (2003). Fundamentals of Multimedia. Prentice Hall; United States
16. Experimental music : Cage and beyond Nyman, Michael, 1944–, autorius., Eno, Brian, 1948–, įvadas. Cambridge ; New York N.Y. : Cambridge University Press, 1999, UDK: 78.036

5. Užduočių pavyzdžiai

Šiame skyriuje pateikiami užduočių pavyzdžiai, skirti skirtingiems mokinių pasiekimų lygiams bei kompetencijoms ugdyti. Pateiktos teorinės užduotys pateikiamose su pasiekimų lygių paaiškinimais, pritaikant Bendrosiose programose pateiktus pasiekimų lygių požymius konkrečiam mokymosi turiniui.

5.1. III gimnazijos klasė

Pirmų teorinių pamokų metu mokytojui rekomenduojama surengti refleksiją „Medijų meno formų pažinimas“, pateikiant mokiniams penkiolika klausimų apie medijų meno kūrinį.

1. Apibūdinimas: audiovizualinis (ar kt.) medijų meno kūrinio pobūdis.

- 1) Apibūdinkite koks formos yra kūrinys. Apibrėžkite jo formą (garsas, vaizdas, objektas, kompleksiškas kūrinys) ir technologijas (kaip sukurtas, kur ir kaip demonstruojamas).

- 2) Apibūdinkite kaip jį patiriate (erdvėje, ekrane, visą iš karto (fotografija), laike (videofilmas), klausa, taktiliškai ir pan.
 - 3) Ką perteikia šis medijų meno kūrinys (pasakoja istoriją, perteikia nuotaiką, perteikia akimirkos grožį)?
- 2. Meninės medijų meno kūrinio raiškos apibūdinimas.**
- 1) Apibūdinkite kokios meninės raiškos priemonės svarbiausios medijų meno kūrinyje? Kas pirmiausia patraukė jūsų dėmesį?
 - 2) Apibūdinkite kuo „kalba kūrinys“? Spalvomis, tonais, grafinėmis priemonėmis, faktūromis ar netradicinėmis priemonėmis?
 - 3) Ar kūrinys yra paveikus? Kaip dera autoriaus idėja ir kompozicijos raiškos priemonės?
- 3. Technologinis medijų meno kūrinio atlikimas.**
- 1) Kaip jūs manote kokios technologijos buvo naudojamos medijų meno kūriniai sukurti? Ar jos jums pažįstamos?
 - 2) Apibūdinkite kaip kūrinio formą įtakoja medijų technologijos?
 - 3) Ar kūrinys yra vykęs? Kodėl taip manote – pagrįskite savo nuomonę.
- 4. Kūrinio kontekstualizavimas ir vertinimas.**
- 1) Kaip manote kaip kūrinys priimanas visuomenėje?
 - 2) Kaip kūrinį apibūdinumete kultūriniu, socialiniu, ekonominiu požiūriu?
 - 3) Kaip jūs vertintumėtė šį kūrinį – pateikite savo subjektyvią nuomonę ir ją pagrįskite.

Pastaba: naudojantis šiuo pavyzdžiu galima pasirinkti ir kitą užduoties temą.

5.1.1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas (A).

Aprėpia medijų meno įvairovės, specifinių bruožų pažinimą, technologinio determinizmo principo supratimą, medijų meno istorijos ir technologinių išradimų raidos žinojimą. Pamokų metu mokiniai sužinos, kad medijų meno raiška nėra grįsta vien technologijų taikymu ir prigimtiniais sugebėjimais ar talentu, bet reikalauja nuolatinio, tikslingo ugdymosi ir visapusiško lavinimosi. Medijų meno pažinimas skatina mokinius pažinti save, atveria asmeninius polinkius, gebėjimus ir nukreipia ieškoti savitų saviraiškos būdų besikeičiančioje, dinamiškoje šiuolaikinėje kultūroje.

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
1. Medijų meno raiškos ir medijų technologijų pažinimas ir supratimas (A)			
Analizuoja medijų meno atsiradimą, istoriją ir raidą. Žino pagrindinius technologijų ir medijų meno raidos faktus ir apibrėžia kas yra medijų menas (A1.1).	Analizuoja medijų meno atsiradimą, istoriją ir raidą. Žino technologijų ir medijų meno raidos faktus ir paaiškina medijų meno formavimosi prielaidas, paaiškina medijų meno ypatumus (A1.2).	Analizuoja medijų meno atsiradimą, istoriją ir raidą. Žino technologijų ir medijų meno raidos faktus ir paaiškina medijų meno formavimosi prielaidas, paaiškina medijų meno formų ypatumus, įvardija medijų meno vietą šiuolaikinėje kultūroje (A1.3).	Analizuoja medijų meno atsiradimą, istoriją ir raidą. Žino technologijų ir medijų meno raidos faktus ir nuosekliai paaiškina medijų meno formavimosi prielaidas, atskleidžia medijų meno formų įvairovę, medijų meno formų ypatumus, atskleidžia medijų meno vietą šiuolaikinėje pasaulio kultūroje (A1.4).
Tyrinėja medijų meno technologijų specifiką, praktiškai	Tyrinėja medijų meno technologijų specifiką, paaiškina technologijų	Tyrinėja medijų meno technologijų specifiką, paaiškina technologijų	Tyrinėja medijų meno technologijų specifiką, paaiškina technologijų

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (1)	Patenkinamas (2)	Pagrindinis (3)	Aukštesnysis (4)
taiko medijų meno technologijas kūrybiniuose bandymuose (A2.1).	taikymo svarbą medijų mene, praktiškai taiko medijų meno technologijas kūrybiniuose bandymuose (A2.2).	taikymo svarbą medijų mene, gerai išmano, praktiškai taiko medijų meno technologijas kūrybiniuose bandymuose (A2.3).	taikymo svarbą medijų mene, puikiai išmano, išradingai, kūrybingai taiko medijų meno technologijas kūrybiniuose bandymuose (A2.4).
Analizuoja, apibūdina medijų meno technologijų ir raiškos priemonių raidą (A3.1).	Analizuoja, apibūdina, paaiškina medijų meno technologijų ypatumus ir raiškos priemonių raidą (A3.2).	Analizuoja, apibūdina, paaiškina medijų meno technologijų ypatumus ir raiškos priemonių raidą, diskutuoja technologijos ir meninės raiškos santykį (A3.3).	Analizuoja, apibūdina, paaiškina medijų meno technologijų ypatumus ir raiškos priemonių raidą, argumentuotai diskutuoja technologijos ir meninės raiškos santykį, technologinių sprendimų ir meninės raiškos harmonizavimo galimybes (A3.4).
Apmąsto, bando vertinti medijų meno praeities, dabarties ir ateities reiškinius (A4.1).	Apmąsto, analizuoja, vertina medijų meno praeities, dabarties ir ateities reiškinius (A4.2).	Apmąsto, analizuoja, įvertina medijų meno praeities, dabarties reiškinius ir numato galimas medijų meno ateities raidos kryptis (A4.3).	Apmąsto, analizuoja, įvertina medijų meno praeities, dabarties transformacijas, reiškinius, argumentuotai numato galimas medijų meno ateities raidos kryptis (A4.4).

5.1.2. Medijų meno supratimas ir vertinimas (B)

Apima medijų meno, medijų kaip šiuolaikinės komunikacijos reiškinių stebėjimą, vertinimą ir interpretavimą. Stebėdami, analizuodami medijų meno kūrinius, dalyvaudami kūrybiniuose medijų meno procesuose (kurdami, asistuosdami, organizuosdami, prodiusuodami) mokiniai atpažįsta ir taiko medijų meno raiškos elementus, technologijas ir vadybinius veiklos modelius, analizuodami ir interpretuodami supranta medijų meno kūrinių prasmę, esmę, atpažįsta ir atskleidžia tikslingą medijų meno technologijų taikymą, vertindami nusako, įvertina kūrinio idėjos, raiškos ir technologijos harmoniją. Vertindami kūrinius mokiniai išmoksta pagrįsti savo nuomonę ir argumentuotos diskusijų kultūros. Medijų meno, produkcijos ir kultūros supratimas ir vertinimas formuoja estetinę nuovoką, asmeninės raiškos idėjinę brandą ir medijų kultūros svarbos suvokimą.

2. Medijų meno suvokimas, supratimas ir vertinimas (B)			
Geba atpažinti svarbiausias medijų meno raiškos priemones (B1.1).	Geba atpažinti, įvardinti daugelį kūrinyje panaudotų medijų meno raiškos priemonių (B1.2).	Geba atpažinti, įvardinti, paaiškinti taikymo tikslingumą kūrinyje panaudotų medijų meno raiškos priemonių (B1.3).	Geba atpažinti, įvardinti, visapusiškai paaiškinti medijų meno kūrinio raišką, kontekstualizuoti kūrinį šiuolaikinėje audiovizualinės raiškos tradicijoje (B1.4).

Įvardija, interpretuoja kelis svarbiausius medijų meno kūrinio bruožus (B2.1).	Įvardija, analizuoja, interpretuoja pagrindinius medijų meno kūrinio bruožus, atskleidžia kūrinio kontekstus (B2.2).	Įvardija, analizuoja, interpretuoja visus medijų meno kūrinio bruožus, detales, atskleidžia kūrinio kontekstus (B2.3).	Įvardija, analizuoja, visapusiškai interpretuoja visus medijų meno kūrinio bruožus, detales, atskleidžia kūrybinius, idėjinius sprendimus ir sociokultūrinius aspektus (B2.4).
Pasitelkdamas savo patirtį vertina medijų meno kūrinį (B3.1).	Pasitelkdamas savo patirtį, kolegų, autoritetų nuomones diskutuoja ir vertina medijų meno kūrinį (B3.2).	Pasitelkdamas savo patirtį, kolegų, autoritetų, kritikų nuomones argumentuotai diskutuoja ir vertina medijų meno kūrinį (B3.3).	Pasitelkdamas savo patirtį, kolegų, autoritetų, kritikų nuomones argumentuotai, nuosekliai diskutuoja ir vertina medijų meno kūrinį visuminės medijų meno kalbos kontekste, analizuoja estetinės raiškos požymius, klasifikuojant kitų kūrinių kontekste (B3.4).

5.1.3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas (C)

Atskleidžia medijų meno, medijų produkcijos ir medijų kultūros atsiradimo ištakas, raidą ir perspektyvas. Medijų meno dalyko pasiekimai aprėpia medijų meno socialiniuose ir kultūriniuose kontekstuose žinias, gebėjimą juos atpažinti, lyginti bei vertinti. Medijų meno reiškinių, formų, medijų raštingumo ir kontekstų pažinimas asocijuojasi su gebėjimu taikyti medijų meno žinias kasdienio gyvenimo situacijose, sieti su asmeniniais patyrimais, saviraiškos ugdymusi, priimti ir suprasti medijų meno, medijų kultūros įvairovę kaip natūralią, neatsiejamą individo kūrybos, gyvenimo ir kultūros dalį.

3. Medijų meno, medijų kultūros ir jų kontekstų pažinimas (C)			
Atpažįsta, įvardija medijų meno kūrinius ir medijų kultūros reiškinius (C1.1).	Atpažįsta, įvardija, analizuoja medijų meno kūrinius ir medijų kultūros reiškinius (C1.2).	Atpažįsta, apibūdina, tyrinėja medijų meno ir medijų kultūros reiškinius (C1.3).	Atpažįsta, apibūdina, nuosekliai, visapusiškai tyrinėja medijų meno ir medijų kultūros reiškinius (C1.4).
Atpažįsta, apibūdina esminius medijų meno ir medijų kūrybos kontekstus (C2.1).	Atpažįsta, apibūdina, nagrinėja pagrindinius medijų meno ir medijų kūrybos kontekstus (C2.2).	Atpažįsta, apibūdina, analizuoja, nagrinėja medijų meno ir medijų kūrybos kontekstus (C2.3).	Atpažįsta, visapusiškai apibūdina, išsamiai tyrinėja medijų meno ir medijų kūrybos kontekstus, aptaria juos šiuolaikinių medijų paradigmos kontekste (C2.4).
Sieja medijų meno pažinimą su asmenine patirtimi (C3.1).	Susieja medijų meno pažinimą su asmenine patirtimi, ugdymosi poreikiais ir vertybėmis (C3.2).	Susieja medijų meno pažinimą su asmenine patirtimi, ugdymosi poreikiais, vertybėmis, įvardinant kultūrinį kontekstą (C3.3).	Susieja medijų meno pažinimą su asmenine, socialinės grupės patirtimi, ugdymosi poreikiais, vertybėmis, įvardinant ir paaiškinant kultūrinį kontekstą (C3.4).

5.1.4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija (D).

Atspindi asmenybės kūrybinę brandą, kūrybinius polinkius, saviraiškos ir saviorganizacijos gebėjimus.

4. Medijų meno kūrinių sukūrimas ir rezultatų refleksija (D)			
Su mokytojo pagalba kelia kūrybines idėjas, planuoja, numato reikiamus resursus, parenka raiškos priemonės kūrybinei idėjai įgyvendinti (D1.1).	Su minimalia mokytojo pagalba kelia kūrybines idėjas, jas diskutuoja, planuoja, numato reikiamus resursus, randa raiškos priemonės kūrybinei idėjai įgyvendinti (D1.2).	Savarankiškai kelia kūrybines idėjas, jas diskutuoja, planuoja, numato reikiamus resursus, randa tinkamas raiškos priemonės idėjai (-joms) įgyvendinti (D1.3).	Savarankiškai kelia kūrybines idėjas, jas argumentuotai diskutuoja, planuoja, tinkamai numato reikiamus resursus, randa optimalias raiškos priemonės idėjai įgyvendinti (D1.4).
Įgyvendina kūrybines idėjas medijų meno priemonėmis (D2.1).	Nuosekliai, tikslingai įgyvendina kūrybines idėjas medijų meno priemonėmis (D2.2).	Nuosekliai, pagrįstai ir tikslingai įgyvendina brandžias kūrybines idėjas medijų meno priemonėmis (D2.3).	Nuosekliai, pagrįstai, tikslingai įgyvendina originalias ir brandžias kūrybines idėjas medijų meno priemonėmis (D2.4).
Reflektuoja savo, kitų medijų meno kūrėjų kūrinius, apžvelgia ir vertina savo kūrybinius pasiekimus (D3.1).	Reflektuoja savo, kitų medijų meno kūrėjų kūrinius, apžvelgia, vertina savo kūrybinius pasiekimus, atskleidžia sąsajas su šiuolaikinės kultūros kontekstais (D3.2).	Reflektuoja savo, kitų medijų meno kūrėjų kūrinius, apžvelgia, apibūdina, analizuoja, pagrįstai vertina savo kūrybinius pasiekimus, atskleidžia sąsajas su plačiais šiuolaikinės kultūros kontekstais (D3.3).	Reflektuoja savo, kitų medijų meno kūrėjų kūrinius, apžvelgia, apibūdina, analizuoja, pagrįstai vertina savo kūrybinius pasiekimus, atskleidžia ir paaiškina sąsajas su plačiais šiuolaikinės kultūros kontekstais (D3.4).